

שמעתא למיקתא

ג'ליון ל'ז' - פ' וישב ה'תשע"א / קהילת "חניכי הישיבות" - רמות ב'

האם מותר להוציא את שלו מיד חבירו שלא מדעתו

מעשה שהיה ביהודי יר"ש ששילם על מוצר במכולת ושכח את המוצר בחנות. לאחר זמן תבע את המוצר מבעל המכולת, אולם המוכר מיאן בטענה שעליו להביא ראיה ששכחו שם. והסתפק השואל האם מותר לקחת המוצר ללא ידיעת בעל החנות שהרי הוא יודע בבירור ששילם עליו.

קיי"ל בחו"מ סי' ד' **"עביד איניש דינא לנפשיה"** כלומר יכול אדם לעשות דין לעצמו ועל כן אם רואה את שלו ביד הגזלן רשאי לקחתו מידו. ואם עומד כנגדו יכול להכותו עד שיניחנו, אם אינו יכול להציל בענין אחר, עיין **בנתיבות המשפט** בזה. ועיין **באמרי בינה** (המובא לקמן ד"ה והנה) **ובאג"מ** (חוי"מ סי' ג' ד"ה וטעם) לענין הטעם שמותר להכותו.

ויעויין שם דאפילו הוא דבר שאין בו הפסד אם ימתין עד שיעמידנו בדין שרי. ואפי' אינו יכול לברר בדין דשלו הוא נוטל, שרי אם אינו בא להוציאו בעדים, כמבואר **בסמ"ע** (סי"ק ב) **ובגר"ז** (גו"י אות כט) ודלא **כערוה"ש** (שם אות א) שהוכיח דלא כהסמ"ע מהגמ' במו"ק (יז.) וכבר מבואר לקמן בשם הראשונים דלא כדבריו, ודו"ק.

אולם כל זה אם אותו החפץ הגנב אכתי בעין וכמ"ש **הב"י** בשם המרדכי, וכן פסק **הרמ"א** (שם) ועיין **ברב פעלים** (המובא לקמן ד"ה והנה דברי) הטעם לזה.

אלא שאכתי יש לדון בזה מהא דאמר בן בג בג **בב"ק** (כו:) **"אל תיכנס לחצר חברך ליטול את שלך שלא ברשות שמא תראה עליו כגנב אלא שבור את שיניו ואמור לו שלי אני נוטל"**. מבואר שאין לקחת את שלו **"בסתרי"**. וכעין זה מצינו **בברכות** (ה:) בהאי עובדא דרב הונא עי"ש.

ועיין **בשערי תשובה** (שער ג' אות פה) שכתב **"לא תגנובו"** לא תגנובו את שלו מאחורי הגנב שלא יראה כגנב, ע"כ. וכן כתבו עוד ראשונים, הלא המה **היראים** (סי' קכד), **הסמ"ג** (ל"ת קנה) **והגהות סמ"ק** (סי' רס). ונראה מדבריהם דדבר זה אסור מן התורה, וכ"כ **במנחת חינוך** (מצוה רכז אות ב). [אולם **בחדושים** (פכ"ט אות יז) הביא הגמ' בברכות הני"ל. ושו"מ **במב"ט** (ח"א סי' רסא) שפסק כדברי ב"ב. ועי' עוד בסמוך].

אולם עיין **בשו"ע** ונושאי כליו שלא הביאו דין זה להלכה, ולכאורה צ"ע אמאי לא פסקו כדברי בן בג בג, וכן אמאי לא חששו לדברי הראשונים הני"ל. [ובשלמא מהא דברכות מוכח מדברי **המרדכי** (שם) דאיירי כשלקח דבר אחר תמורת מה שגנבו ממנו, אבל אכתי קשה מדברי בן בג בג שמשמע דאפי' אם הגזילה בעין אסור].

והנה **בתורת חיים** (בי"ק שם ד"ה שמא) כתב דבן בג בג לאו איסורא קאמר אלא עצה טובה קמ"ל. **והפנים יפות** (פי' קדושים) הוכיח שלא קיי"ל כבן בג בג. אבל **האמרי בינה** (דיינים סי' ט) דחה ראייתו של הפנים יפות שהרי היכן דאיכא פסידא כו"ע מודו דעושה דינא לנפשיה אפי' בסתר, כמבואר בתוס' (בי"ק שם), עי"ש. ומי"מ שוב הביא כדברי התורת חיים הני"ל שאין זה אלא עצה טובה. וכן דעת השואל **בשואל ומשיב** (תל' ח"א סי' שעא). ועיין **באג"מ** (שם ד"ה וזה).

אולם **בשער המלך** (סי' שמח סי' א) הביא דין זה להלכה ותמה על הטשו"ע שלא הביא זה. וכן **ברב פעלים** (ח"ג חוי"מ סי' ה' ד"ה והשתא מאחר שרבינו) נקט לאסור לקחת את שלו בסתר כי הרבינו יונה כתב דאסור [אפי' אם החפץ שלו בעין וכ"ש דאסור ליטול בסתר מעות כנגד מעות], ומסיק שם [כדי להשוות שיטת המרדכי והרבינו יונה, עי"ש] שמ"מ אם מקיימים ג' תנאים הדבר מותר. א' שיהיה הדבר מבורר דהיינו ברור וידוע לו כמה הוא הסך שגזלו. ב' הוא על מנת שיקח כנגד סך מעותיו ממעות של הגזלן דאז הוא זוזי בזוזי דנחשבים אחד, ולא יקח חפץ ששוה כפי ערך מעות שגזל ממש כי בזה אסור המרדכי. ג' שהגזלן הוא גברא אלמא או יש סיבה אחרת שא"א לו להוציא בלעו מפיו בגלוי, ע"כ. וכן **בגר"ז** (גו"י אות כח) מבואר שאם א"א להציל בענין אחר לית לן בה.

והנה בנידון דידן לכאורה יהא מותר אם אותו מוצר ששקנה עדיין הוא תחת ידי המוכר, אולם אם הוא לא נמצא בעין אסור וכמבואר לעיל.

אלא שאכתי יש לומר דאם רק נתן המעות למוכר ולא הגביה את המוצר דאכתי לא קנהו, כמבואר **בשו"ע** (חוי"מ סי' קצח ס"א) דנתינת מעות לחוד לא קניא אלא הגבהה בעינן (ואם הגביה קנה אע"פ שלא נתן המעות, עיין **ברמ"א** **ובחכמת שלמה** שם), וא"כ נמצא המוכר מחזיק מעות שאינן שלו. ובכה"ג יהא מותר שיקח מעות במעות, כמבואר **בשואל ומשיב** (תל' ח"א שעא) **וברב פעלים** הני"ל [וכ"כ **בשו"ת בצל החכמה** (ח"ג סי' קכד אות ט) ועל פי התנאים הנזכרים לעיל].

ועוד יש לומר דאם הקונה תלמיד חכם הוא אפי' אם כבר קנה המוצר מותר לו לקחת אחר שווה לראשון במקומו. שהרי אמרו **במו"ק** (יז.) אמר רב יוסף צורבא מרבנן עביד דינא לנפשיה. וכתב **הרב פעלים** (שם) דאע"פ שכל אחד עושה דין לעצמו ולא דוקא ת"ח, מ"מ לימדנו רב יוסף דצורבא מרבנן כוחו יפה וכגון שגזלו ממנו חפץ ולוקח במקומו חפץ שווה בבירור, דרשאי לעשות כן כיון שהוא דבר ברור והוי כזוזי בזוזי ולא חששו שמא יעשה כן גם בדבר שאינו מבורר כמו שחששו לגבי שאר אינשי, ע"כ. אולם קשה על דבריו מדברי **הריטב"א** (שם ד"ה צורבא) שכתב שרב יוסף רבותא קמ"ל דאפי' צורבא מרבנן דבעי לאזדהורי טפי אמרינן עביד דינא לנפשיה. וכ"כ **בנמוק"י** (שם) וכן הוא **במהרצ"ח** (שם). ולכאורה מבואר דאדרבה היה צד שתי"ח גרע טפי כי בעי להזהר טפי, וא"כ יש לומר שעכ"פ אינו עדיף על אחרים, וצ"ע.

ובכל גווני יש לסדר תחילה הדברים כהוייתם בפני דין כי בדבר שבממון אדם קרוב אצל עצמו.

עבודת ימי חנוכה (א)

ההתעלות מהמועד - כפי ההכנה

כתב הפלא יועץ (ראש השנה) "והן האדם להיותו חומר עכור עפר מן האדמה, דומה למי שענינו סגורות ויושב בבית אפל שעולם חשך בעדו, וצריך לזה ויפתח עיניו וגם שיביאו לו נר כדי שיראה מאורות... אמנם כשיביאו לו נר אף אם עיניו סגורות - מרגיש קצת באור הנר, ואם יפתח עיניו מעט יראה אור מעט, ולפי השיעור שיפתח עיניו, ככה יראה אור גדול מהנר הגדול אור בהיר.

כן האדם, מחמת שעיניו שכלו סתומים מלהסתכל במושכלות ומלהשתדל על כך, וגם שהוא יושב בעולם הזה עולם השפל ואפל, מתוך כך הכסיל בחושך הולך... מה עשה הקדוש ברוך הוא שרצה לזכות את ישראל על סגולתו, נתן להם מועדי ה' מקראי קודש, אשר בהם משפיע עליהם הקדוש ברוך הוא שפע קדושה ומאיר אורו... ובחגים ובמועדים מאיר אור שמחה וכל אדם מישאל מרגיש שמחה, יש שמחה גשמית יש שמחה של מצוה, שמחה רוחנית דקה מן הדקה לפי הכנתו ולפי פתיחת עיניו, וממנו נמשך שישמח ישראל בעושרו כל השנה".

ומתבאר מדברי השמועדים ניתנו לנו כדי להתעלות מהם, וסגולת הזמן כבר קיימת ומתעוררת (וכפי שכתב הרמח"ל בדרך ה'), וכל שעלינו לעשות הוא רק לפתוח את עינינו ולבנו, ולהכין עצמנו לקבל את אותם הארות והשפעות שבזמן זה.

אחת הדרכים להכין עצמנו אל המועד הוא להתבונן במהות המועד ומה הם הדברים שאפשר לקבל ממנו. וישנם ב' ענינים שיש לשים לב אליהם בעבודת המועדים, א' כוונה והכנה בקיום המצוות המיוחדות למועד זה. ב' נקודות וענינים בעבודת ה' שאפשר לקבל מהם חיזוק לכל ימות השנה. וע"י ההכנה למועדים יכולה כל העבודה לקבל משמעות אחרת. וכפי הכנת הלב והתשווקה למועד - כן נקבל ממנו את ההתעלות, וכל אחד כפי דרגתו ומעלתו.

וכמו שכתב האדמו"ר מסלונים זצ"ל (נתיבות שלום קונטרס חנוכה, עמ' טו) "שואלני דורשני בהלכות החג... ויל' עוד, שואלני דורשני מה עיצומו מה חג וסגולתו המיוחדת. לכל יל"ט יש ענינים סגולים המיוחדים אותו, אם זה אהבת ה', יראת ה', או שאר מדות, ומאיר את כל השנה במדותיו המיוחדות. זה ענין הלכות החג, במה יבואו ויכנסו אל היל"ט ובמה יצאו ממנו".

וידועה לשינוי המיוחדת של הרמב"ם בהלכות חנוכה שמצות חנוכה מצוה חביבה היא עד מאד. ולעורר את מעלת המצוה, יש להביא דברי רש"י (הרמב"ן ר"פ בחגילות) "כשראה אהרן חנוכה הנשיאים חלשה אז דעתו שלא אלה עמהם בחנוכה, אמר לו הקב"ה, חייך, שלך גדולה משלהם שאתה מדליק ומטיב את הנרות.

וברמב"ן שם כתב "ובלשון הזה מצאתיה במגילת סתרים לרבינו ניסים שהזכיר האגדה הזו ואמר וכו' יש חנוכה אחרת שיש בה הדלקת הנרות ואני עושה בה לישראל על ידי בניך ניסים ותשועה וחנוכה שקרויה על שמם, והיא חנוכה בני חשמונאים".

וכתב הגר"ח ברי"ם זצ"ל (מרבה חיים פ"ג): "ומבואר מדברי המדרש ומדברי הרמב"ן שהנרות הללו שאנו מדליקין בחנוכה הם המה המשך למצות הדלקת המנורה של ביהמ"ק, ולזה כיון הבורא ית' כשהפנים דעתו של אהרן הכהן באמרו 'שליך גדולה משלהם' - אבל הנרות לעולם', וכשאמר התורה הק' דבר אל אהרן ואמרת אליו בהעלותך את הנרות וגו' אנו רואים וקוראים בין האותיות את ענין הנר חנוכה, ולאחר חורבן בית המקדש וחנוכה בני חשמונאים מצוה זו מסורה לכל ישראל,

והדברים מבחילים ומעוררים חרדת קודש בלב כל, שאותה מנורה הטהורה שעמדה בהיכל ה' שבבית המקדש המאירה בכל העולמות העליונים, מסורה לנו קרוצי חומר להדליקה ולהאיר בה.

ועתה צא ולמד, עומד לו יהודי באשר הוא שם באחד מימי החנוכה ומבדן אקב"ו להדליק נר חנוכה, מדליק את הנר הריחו דומה באותה שעה לאהרן ובניו והחשמונאים הקדושים והטהורים, ובמעשה הדלקתו זו בכוחו להאיר על שבעת קני המנורה הטהורה ומאיר עד העולמות העליונים וכאילו הוא עומד במקום אהרן ובניו.

ויה"ר שזוכה לבוא לימי החנוכה מתוך ההכנה הראויה ולקיים כראוי את כל המצוות המיוחדות, ויושפע עלינו שפע לכל ימות השנה, לעבוד את ה' מתוך שמחה והתעלות.

נערך ע"י מחבר סדרת "עבודת המועדים" - להערת בטל' 6711693 02

התנאה על אי הקצאת השמן והפתילות כתב המשיב (תרע"ב ק"ז)...ומ"מ הסכימו כמה אחרונים דלכתחילה טוב להתנות שאינו מקצה השמן אלא לשיעור הדלקה משום דיש מן הפוסקים שסוברים דאם נתן בסתם הקצה למצותה הכל, ע"כ.

א. לכאורה אי"צ לעשות תנאי ככל משפטי התנאים כיון שאי"ז אלא מסירת מודעה וגילוי מילתא בעלמא.

ב. לשון המשיב "לכתחילה טוב להתנות שאינו מקצה השמן אלא לשיעור הדלקה", ויתכן שזה בדייקא שאם יתנה שאינו מקצה כלל את השמן יש סתירה בדבריו שהרי למעשה כן מדליק ומקצה חלק מהשמן. [וא"כ אולי התנאי בטל. וכעין משי"כ במתנה עמש"כ בתורה] וצ"ע.

ג. בשו"ע (תרל"ח ס"ב) איתא שאוכלים ומשקים שתולים בסוכה כדי לנאותה אסור להסתפק מהם כו' ואם התנה עליהם "משעה שתלאם" כו' הרי זה מסתפק מהם ע"כ, ולכאורה משמע שיכול להתנות דוקא "משעה שתלאם" וא"כ גם הכא לכאורה יכול להתנות רק "משעה ששם את השמן בכוסיות" [והיינו משעה ששם השמן עד ההדלקה. (עי' משנ"ב תרע"ג סקכ"א דמקודם הדלקה לא נאסר הזמנה לנ"ח לאו מילתא היא)]. אולם יעו"ש במשנ"ב שכתב דהשו"ע בא לאפקי דלא נימא שאפשר להתנות רק סמוך לבין השמשות [ועי' מש"כ במהרי"ל הל' סוכה]. ולפי"ז לכאורה יכול להתנות גם לפני שממלא את הכוסיות, אבל יש לחלק שבנוי סוכה כבר עשה "מעשה" בתלית קישוטים, משא"כ הכא שלא עושה שום "מעשה" לפני ששם את השמן בכוסיות, וצ"ע.

והנה מובא בשם הגר"ח שליט"א שיכול להתנות ביום הראשון עבור כל ימי החנוכה. ולכאורה יש להוכיח מזה, שנקט דאפשר להתנות לפני ששם את השמן בכוסיות. אבל שמעתי לדחות דשאני הכא שכבר עשה "מעשה" ע"י ששם שמן בכוסיות ביום הראשון. [ואף שיתכן שלגבי נ"ח סוכה לא יהי התנאי לקישוטים שיתלה במשך ימי הסוכות. מ"מ הכא שאני שצריך להדליק עם השמן בשאר הימים. משא"כ בסוכות אינו מוכרח להוסיף קישוטים לסוכה, ולמעשה הדברים צריכים עדיין הרבה עיון.]

ד. נראה שגם על הפתילה שייך להתנות שאינו מקצה אותה, ואף שלכאורה היה אפשר לחלק דשאני מותר השמן כיון שלא נעשה בו שום מעשה, אבל הפתילה הרי השתמש עם כל הפתילה לשאיבת השמן. אך מצאנו כן לגבי השתמשות באתרוג אחר סוכות ואף שמשתמש בכלו. [א"ה, עיין בביאור הלכה סי' רנ"ב ד"ה להשמעת קול, דנותן שמן לנר בשבת דקי"ל דחייב משום מבעיר אף דבלא"ה ג"כ דולקת, אפשר דדולקת יותר בטוב ע"י הוספת השמן. [וגם כו' ע"ש]. ולפי"ז י"ל דגם בשמן נעשה מעשה בכל השמן, ועיין].

ומ"מ מכיון שהפתילה היא תשימש מצוה אין לנהוג בה מנהג בזיון אלא ישרפנה או יזרקנה לאשפה בתוך שקית סגורה היטב, [שו"ר בס' גנזי הקודש פ"ט הע' כב, ז"ל: שמעתי מהגר"ש אלישיב שליט"א שפתילי נר חנוכה המנהג לשורפם ובודאי אין לזרוקם לאשפה, אך שאר פתילים ונרות שהיו בשימוש מצוה יש להדר שלא לזרוקם לאשפה אא"כ יעטפם תחילה, עש"ע, [א"ה וזכורני שראיתי באוצרות ירושלים כר"ז "א בשם הגר"מ שטרנבוך שליט"א כ' שא"צ לשרוף הפתילות, ואינו לפני כעת]. [והנה יל"ע מאי דשאני דין מותר השמן, מנוי סוכה לאחר החג שמוותרין ללא תנאי. ולכאורה הוא משום שבשמן התכוון שהכל יתכלה וממילא הקצה הכל משא"כ בנוי סוכה שאינו מתכוון להקצות אלא למשך ימי החג (שו"מ שכ"כ בר"ן שבת ט' ע"א דפי' הר"ן). ולפי"ז לכאורה יש לדון שגם הפתילה תהא מותרת לאחר חנוכה בלא התנאה. אבל למעשה מכיון שספוג בה שמן אז הדין כו"ל. ועיין].

בדיני הכוסיות בקונטרס כת"י מר' יצחק בן הראב"ד (הודפס בסו"ס שבות יצחק) כתוב שצריך שכוסיות השמן יעמדו מחמת עצמם, ועי' באבני נזר סי' ת"ק שדייק כן מכמה ראשונים. ולכאורה לפי דעתם אין להדליק בכוסיות שאינם עומדות אלא ע"י החנוכה, אולם חכ"א שליט"א אמר לי דמכיון שהחנוכה נעשתה במיוחד לכך הר"ז נחשב שעומדין מחמת עצמן וראי' לזה ממש"כ בהל' נט"י (ק"נ"ט ס"ה) שאין להשתמש לנט"י עם כלי שאין לו יכולת לעמוד מחמת עצמו ללא סימוכין אך אם יסומכו נעשו במיוחד לכלי, מותר. ו-ש וטוב אמר לי שגם הגר"ק שליט"א אמר לו שאף לדעות אלו אפשר להדליק בכוסיות עם בליטה למטה שמותאמת להכנס לחנוכה. [ואולם לח"כ מלאכי נחשבות והנאות ח"כ סי' ע"מ שאפשר לחלק עני חילוקים בין כלי לנ"ח לבין כלי לנט"י, ע"ש].

הדלקה בצפ המדליק בפתיל צפ שמכוסה בשעוה נחשב כמדליק בשמן זית משום שהשעוה ננסה מיד, כ"כ בשו"ת שבט הלוי ח"ח סי' קנ"ז וכ"כ בפסקי הגר"ש איוערבאך זצ"ל אות ז' (קונטרס ימי חנוכה). וגם בשם הגר"ש אלישיב שליט"א מובא שאפשר לכתחילה להשתמש בפתיל זה [אשרי האיש]. אבל דעת הגר"י פישר זצ"ל שנחשב כמדליק בשעוה. וטעמו משום ד"הדלקה עושה מצוה" ובשעת ההדלקה הרי מדליק בשעוה (הובא במשנ"ב "אבן ישראל"). והחושש לזה יהבה הפתילות לפני ההדלקה. [ואולי מהני לשפוך שמן על הפתילה].

והנה כשמדליקים בפתיל צפ קורה לפעמים שאין הפתילות עומדות בשורה שוה. והרי מבואר ברמ"א (תרע"א ד) שצריך לזהר להעמיד הנרות בשורה שוה ועיי"ש במשנ"ב שאפי' לעשות אחד נכנס ואחד יוצא ג"כ אינו כדאי שלא יבא לעשות בעיגול [וגם לא אחד גבוה ואחד נמוך, ח"א]. מ"מ אולי בשיעור מועט כזה אין לחשוש (ובפרט שהכוסיות כן עומדות בשורה).

המדליק בצד ימין של הפתח מהיכן יתחיל להדליק ביום הראשון בשם הגר"ש"א נמסר שבליה הראשון לפי השו"ע מדליקים את הנר הסמוך לפתח אף כשמדליק בצד ימין של הפתח, ורק בשאר הלילות מתחילים מהנר הנוסף אף שאינו סמוך לפתח, דלא יתכן שידליק ביום הראשון שיעור מרחק של מקום שבע נרות ויבטל דין סמוך לפתח. ושמעתי מחכ"א

שליט"א שלכאורה במשנ"ב לא משמע כך. שכתב עמש"כ השו"ע (תרע"ו ס"ה) שיתחיל להדליק בליל ראשון בנר היותר ימיני, "ואין חילוק בין אם מדליק בימין הפתח או בשמאלו תמיד יתחיל הברכה בנר הנוסף" [א"ה, ויש לדחות שהמשנ"ב בא לבאר דאפילו היכי שמדליק בימין הפתח שאז יוצא שאם ביום השני ידליק קודם את הנר הנוסף, יבטל דין ד"ל כל פניות", (והיינו כהבנת הגר"ש"א שבימים הראשון מדליקים סמוך לפתח), מ"מ דין דנר הנוסף עדיף]. אבל יש לדחות דהרי המשנ"ב קאי על גוונא דהשו"ע שבלייל ראשון מדליק בנר היותר ימיני.

ועיין ג"כ בכה"ח (תרע"ו סקל"א) שמבואר להדיא שהאר"ז"ל הדליק ביום הראשון במרחק של שבע נרות מהפתח יעו"ש. (ולא משמע שם שהדליק ברוחב חלל הפתח, ומה שהדליק בימין הוא משום שבזמנם ה"ל נהוג להדליק בפנים הבית). אולם יש לציין שכשהראו למרן הגר"ש"א את דברי הכה"ח לא חזר בו, ואמרו בשמו איזה פשט. [א"ה, אולי פירש שהאר"ז"ל ה' מדליק בתוך חלל הפתח שאז כל הנרות נחשבים כמנוחים בטפח הסמוך לפתח. אבל לא משמע כן מדכתב שה' רחוק מן הפתח מרחק של ז' נרות, ולא מן המשקוף], וצ"ע.

כשרואים הנרות רק ממקום קטן ברה"ר שמעתי מחכ"א שליט"א ששאל את הגר"ח קניבסקי שליט"א האם במקרה שרואים את הנרות רק ממקום קטן ברה"ר, באופן כזה שההולך ברה"ר אינו רואה את הנרות, אא"כ מטה ראשו לצדו, האם זה ג"כ חשיב פרסום. [וציין דמצינו גבי הרחקה מצוה שיש סברא כזו שצריך להרחיק רק ממה שרואה לפניו, ומבואר שם שהצדדים שלא רואה כשהולך ופניו קדימה, אין בהם דין הרחקה, (עי' במשנ"ב סי' ע"ט סק"ו)]. ואמר לו הגר"ח שגם זה חשיב שפיר פרסום לרבים כיון שלמעשה אפשר לראות את זה מרה"ר, ודוקא בניכר להדיא אבל אם אינו נראה רק בעיניו ובדוחק לא. [שו"ר בקונטרס "אורחות חנוכה" שהביא כע"ז בשם הגר"ש"א בזה"ל: "במקרה שרואים את הנרות רק ממקום קטן ברה"ר ג"כ חשיב פרסום לרה"ר". [ובתנאי שמזהים את הנרות משם, וא"צ להתאמץ ולזהות את הנרות].

אח"כ ראיתי בספר "פניני חנוכה" מהגר"ש"א, שנשאל בזה"ל: פתח החצר שהעוברים ושבנים בהילוכם ברה"ר לא רואים הנרות הדולקים בו, אא"כ יטו ראשם ככוונה כדי לראותן, האם זהו פתח כשר להדלקה? והשיב: לא. וכדמוכח מנר למעלה מל' אמה שלא יצא ידי חובה, משום דלא שלטא ביה עינא, אף שבודאי אם יעצדו ויסתכלו למעלה יראו את הנר, אך כיון שדרך הילוכן אין רואין אותו לא יצא ידי חובה. וכך גם זה. (ובהערות המו"ל שם כתב: ופשוט שאם כשמסובבים את הראש בדרך הילוכם, כדרך המון העם שמסובבים ראשם הנה והנה, רואים את הנרות שפיר דמי כו', שהרי בודאי גם נר שהוא גבוה מעט למטה מעשרים אמה (י"ט אמה) א"א לראות אותו אם לא שמרימים הראש מעט, אך מכיון שהרמת ראש זו רגילים לעשות דרך הילוכם שפיר דמי, וכן כל כיו"ב).

מקום ההדלקה בחלון בספר שבות יצחק כ' בשם הגר"ש"א שליט"א דהמדליק בחלון יכול להניח הנ"ח בטפח הסמוך לחלון מבחוץ או בחלל החלון או בפנים סמוך לחלון. [א"ה, מצאתי בהעמק שאילה להנצי"ב פ' וישלח שאילתא כו אות כב שכותב...י"ל עוד דקמ"ל דגם בחלון צריך להניחה בטפח הסמוך לחלון, ואע"ג שהוא מבפנים כפרש"י מניחה מבפנים כנגד חלון כו', ומכ"מ יש להניחה בטפח הסמוכה, כו'].

אבל דעת הגר"ן קרליץ שליט"א (חוט שני ח"ד עמו' שנו"ו) דדין טפח הסמוך נאמר רק בפתח הבית שהוא מקום מעבר של הבית ולכן כולל גם את הסמוך לפתח. משא"כ חלון הוא רק משום שנראה לרה"ר. ולכן אין להדליק בטפח הסמוך לחלון מבחוץ. אמנם כשיש סורגים ומשתמשים במקום ההוא, הרי"ז נחשב לחלק מהבית ע"כ. [א"ה, יש ראשונים שכתוב בהם מפורש שמדליקים בחלון מבחוץ, ואכמ"ל, ועי' בשב"ר פ"א ה"ד].

ולענין חלון עם סורגים, מצאתי בספר פניני חנוכה שהגר"ש"א נשאל בזה"ל: שאלה: האם סורגים שיש להם בטן שהם משופעים כלפי חוץ אפשר להדליק עליהם? תשובה: צריך להדליק בחלון, סורג זה לא חלון שהסורגים הם נוספים על הבית ואינם חלק מהבית והרי א"א לשבת בהם ולעמוד בהם. שאלה: הילדים יושבים עליהם. תשובה: זה לא תשימש בית. שאלה: אם מדליק על הסורג בתוך טפח לחלון. תשובה: בתוך טפח בסדר, כמו בתוך טפח לדלת דמאי שנא. [וע"ע באשרי האיש סוף פל"ה]

הנה כשמדליקים בדלת היכי דאין מזוזה מדליקים בימין מתרי טעמא, כ"ל מיד דמצוה ימין עדיף. ועוד דאיכא פרסומי ניסא טפי שהכל פונין לצד ימין. (משנ"ב תרע"א סקל"ד). וטעם ב' אינו שייך בחלון אבל טעם א' יש גם בחלון. ועל כן יש להדליק בצד ימין, אבל יש נפ"מ דבדלת תליא בימין הנכנס, אבל כאן אזלינן בתר ימין המדליק וע"כ תלוי באיזה צד עומדים בשעת ההדלקה, [ומ"מ אם בצד השמאלי יש הרבה יותר פרסום נראה שידליק בצד שמאל. (אבל בדלת אף אם יש יותר פרסום, צ"ע), מחכ"א שליט"א]. [ואולם ראיתי בס' דולה ומשקה שהגר"ק ענה "כמדומה שבחלון אין קפידא על ימין ושמאל".]

בדיני טפח הסמוך לפתח לא סגי בזה שבית הזכוכית (שבתוכו מונחת החנוכה) מונח בטפח הסמוך [וכן ראיתי בס' פניני חנוכה (הגר"ש"א)]. מצוה להניחה בטפח הסמוך לפתח שאם ירחיקנה להלן מן הפתח אינו ניכר שבעי"ב הניחו שם (מ"ב תרע"א סקל"א). וצ"ע אם ד"ז מעכב. והגר"ח"ק שליט"א אמר דבדיעבד אף אם הרחיק קצת יותר כל שניכר שהנר שייך לאותו פתח יצא, עכ"ד. אבל דעת הגר"ש"א שליט"א שמעכב אפילו בדיעבד וצריך לחזור ולהדליק [פניני חנוכה]. וקונטרס נרות חנוכה קינץ הכרזה לעות ללחן ולכאן, ע"ש שא"ל זאת להכרזה מלאחזני זמנינו. [א"ה, ועי' בפוסקים (עי' יו"ד הלכות מזוזה מש"כ בענין לשון "מזוזה", חס הוא לעיבודא, לו דין לכתחילה].